

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 13 februari 2008

Mål nr

T 3930-06

KLAGANDE

1. LK

2. ES

3. JK

Ombud för 1–3: Jur.kand. GS

MOTPART

Uppsala kommun, 212000-3005

753 75 Uppsala

Ombud: Stadsjurist MS

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 4 september 2006 i mål T 1640-05

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen att Uppsala kommun är skyldig att ersätta LK, ES och JK för eventuell skada som kan ha vållats genom fel eller försummelse vid Byggnadsnämndens i Uppsala kommun handläggning av förhandsförfrågan angående bygglov, dnr 2001/10644-1.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

LK, ES och JK har yrkat att Högsta domstolen skall fastställa att Uppsala kommun är skyldig att ersätta dem för eventuell skada som kan ha vållats genom fel eller försummelse vid Byggnadsnämndens i Uppsala kommun handläggning av förhandsbesked angående bygglov, dnr 2001/10644-1.

Uppsala kommun har bestritt ändring.

Kammarkollegiet har avgett yttrande.

DOMSKÄL

LK och ES förvärvade den 1 april 2002 fastigheten X 1:7 och JK förvärvade samma dag fastigheten X 1:8. Fastigheterna låg i dåvarande Uppsala kommun. Byggnadsnämnden i dåvarande Uppsala kommun hade, på ansökan av den tidigare fastighetsägaren, den 13 september 2001 beslutat om s.k. positivt förhandsbesked avseende nybyggnad av enbostadshus på fastigheterna. Efter överklagande från Luftfartsverket upphävde länsstyrelsen beslutet. LK, ES och JK överklagade beslutet till regeringen, som avslog överklagandet.

Den 1 januari 2003 upplöstes Uppsala kommun, och två nya kommuner – Uppsala kommun och Knivsta kommun – bildades. Kommunerna benämns nedan gamla Uppsala kommun, nya Uppsala kommun och Knivsta kommun. Fastigheterna är efter den nya kommunindelningen belägna i Knivsta kommun.

LK, ES och JK väckte talan mot nya Uppsala kommun den 1 december 2003. De yrkade att nya Uppsala kommun skulle förpliktas utge skadestånd till dem på den grunden att kommunen genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning vållat dem skada. Nya Uppsala kommun bestred yrkandena, i första hand på den grunden att ett eventuellt skadeståndsansvar skulle bäras av Knivsta kommun och att nya Uppsala kommun därför inte var rätt svarande. Tingsrätten avgjorde frågan genom mellandom.

Frågan i mellandomstemat är om (nya) Uppsala kommun är skyldig att ersätta kärandena för eventuell skada som kan ha vållats genom fel eller

försummelse vid Byggnadsnämndens i (gamla) Uppsala kommun handläggning av förhandsförfrågan angående det aktuella bygglovet.

I 1 kap. 6 § lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting (indelningslagen) föreskrivs att när en kommun delas (jfr prop. 1978/79:157 s. 104 f.), så skall de inbördes ekonomiska förhållandena mellan kommunerna enligt den nya indelningen regleras. Av paragrafen framgår vidare att ansvaret för en förbindelse får överföras från en kommun till en annan, oberoende av om fordringsägaren har lämnat sitt medgivande till detta, samt att regleringen skall fastställas av regeringen.

I 1 kap. 8 § indelningslagen sägs vidare att om inte något annat har bestämts vid en ekonomisk reglering enligt 6 §, övergår en kommuns ansvarighet för borgensförbindelser och liknande åtaganden, som berör invånare, fastigheter eller verksamheter inom ett område som skall skiljas från kommunen, till den kommun vari området efter indelningsändringen skall ingå. Enligt motiven gäller denna bestämmelse huvudsakligen ansvaret för lån som har beviljats med stöd av olika författningar rörande bostadsförsörjningen (a. prop. s. 65).

Utgångspunkten i indelningslagen är att den ekonomiska regleringen i första hand är en fråga för kommunerna själva (a. prop. s. 62). De bör alltså inför ett beslut om indelningsändring träffa avtal om hur tillgångar och förbindelser skall fördelas mellan dem. För vissa typer av åtaganden kan det därutöver bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen i 1 kap. 8 § indelningslagen.

Författningsregleringen får antas ha som utgångspunkt att det för kommunernas borgenärer saknar betydelse vilken kommun som blir ansvarig för en förbindelse.

Den ekonomiska reglering som i förevarande fall gjordes i samband med att gamla Uppsala kommun delades berör inte frågan vilken av de två nya kommunerna som skulle bära eventuellt skadeståndsansvar för beslut som fattats av den gamla kommunen. Bestämmelsen i 1 kap. 8 § indelningslagen avser inte skadeståndsförpliktelser och kan därför inte anses tillämplig. Frågan blir då hur skadeståndsansvaret mot tredje man skall bestämmas vid delning av en kommun.

Som anfördes i lagens förarbeten omfattar den ekonomiska regleringen i samband med en kommunindelning normalt inte frågan om ansvaret för olika typer av latenta förpliktelser, såsom anspråk på skadestånd som har sin grund i förhållanden före indelningsändringen men som framställs först vid senare tidpunkt då skadan yppas. Någon särskild bestämmelse i lagen om ansvaret för sådana förpliktelser ansågs inte motiverad. Frågan fick enligt vad som angavs i stället lösas enligt allmänna rättsregler. Lösningen i varje särskilt fall ansågs bli beroende av ett flertal faktorer såsom typ av anspråk, anknytning till objekt, vållande etc. (a. prop. s. 67).

En jämförelse kan i detta sammanhang göras med vad som gäller inom aktiebolagsrätten i anslutning till artikel 12 i Rådets sjätte bolagsdirektiv från 1982 (82/891/EEG). Ett aktiebolag kan delas bl.a. genom s.k. fission, vilket innebär att (det överlåtande) bolagets samtliga tillgångar och skulder

övertas av två eller flera andra bolag (de övertagande bolagen), varvid det överlåtande bolaget upplöses. Om det inte framgår av den delningsplan som skall upprättas vilket av bolagen som skall ansvara för en viss skuld, ansvarar de övertagande bolagen solidariskt. Borgenären kan alltså vända sig till vilket som helst av bolagen och begära full betalning. Detta följer av 24 kap. 5 § andra stycket aktiebolagslagen (2005:551). Bestämmelsen är tillämplig även på skulder som inte var kända vid tidpunkten för upprättandet av delningsplanen, t.ex. skadeståndsanspråk (prop. 2004/05:85 s. 852).

Enligt indelningslagen har kommunerna en möjlighet att redan i den ekonomiska regleringen ta ställning till hur ansvaret skall fördelas vid eventuella framtida skadeståndsanspråk. Om kommunerna har underlåtit att göra detta är det knappast rimligt att det skall åligga den enskilde skadelidande att ta ställning till vilken eller vilka av kommunerna som bär det eventuella skadeståndsansvaret. Om olika anknytningsmoment och liknande till den gamla och de nya kommunerna vore avgörande, skulle det sannolikt många gånger vara förenat med stora svårigheter och betydande osäkerhet att avgöra detta. I klarhetens intresse bör det därför kunna krävas att en skadelidande någorlunda enkelt skall kunna veta vilken eller vilka kommuner han eller hon kan vända sig mot.

Mot bakgrund av vad som anförts talar övervägande skäl för att de berörda kommunerna vid delning av en kommun – i likhet med vad som gäller inom aktiebolagsrätten – skall ansvara solidariskt för skadeståndsanspråk som grundar sig på åtgärder som vidtagits före delningen, såvida ansvaret inte

reglerats på annat sätt i samband med delningen. Den kommun som drabbas av skadeståndsansvar har naturligtvis möjlighet att rikta regressanspråk mot den eller de andra kommunerna.

På grund av det anförda är nya Uppsala kommun skyldig att ersätta LK, ES och JK eventuell skada som kan ha vållats genom fel eller försummelse vid den handläggning av förhandsförfrågan angående bygglov som skett i Byggnadsnämnden i gamla Uppsala kommun.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Dag Victor, Severin Blomstrand, Torgny Håstad och Per Virdesten (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Lena Råssjö